Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Maria Dolores Ugarte Mendia

Beizama, Gipuzkoa (1932)

Aurkibidea

Biografia

Beizamako Soatxiki baserrian jaio zen, Ilarraldea auzoan. Gurasoak ere bertakoak zituen. Bizi guztia Beizaman egin du, baserrian. Baserriko eta mendiko lanak ondo ezagutzen ditu, baita herriko kontu zaharrak ere. Senarra ere beizamarra, Zabale baserrikoa.

Zintak

BEI-001

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lasa Goenaga, Ander - Sarasua Aranberri, Asier

- **Data**: 2008-08-06
- **Iraupena**: 62 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Otegi, Aitziber

BEI-002

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lasa Goenaga, Ander - Sarasua Aranberri, Asier
- **Data**: 2008-08-06
- **Iraupena**: 37 min
- **Euskarria**: MiniDV

BEI-007

- **Proiektua**: Beizamako euskara belaunaldiz belaunaldi
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Labaka Loperena, Maider
- **Data**: 2001-01-01
- **Iraupena**: 60 min
- **Euskarria**: Audio Analog
- **Emalea**: Beizamako Udala

Pasarteak

1. Azpeititik etxerakoan

- **Erref**: BEI-001/002
- **Iraupena**: 0:04:34. **Hasi**: 00:00:24. **Bukatu**: 00:04:58

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:
Lagunartean, Azpeitira atera ziren; eta, amak emandako diruarekin taxia ez ordaintzearren, etxerakoan pasatako pasadizoa kontatzen du.

2. Auzoko nagusiekin lotsatan

- **Erref**: BEI-001/004
- **Iraupena**: 0:00:59. **Hasi**: 00:05:50. **Bukatu**: 00:06:49

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:
Agureak iluntzeetan kalera jaisten ziren eta Doloresek eta lagunek lotsa izaten zuten etxerakoan haien paretik pasatzeko.

3. Aste Santuan musika debekatua

- **Erref**: BEI-001/007
- **Iraupena**: 0:01:49. **Hasi**: 00:07:45. **Bukatu**: 00:09:34

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Aste Santuan eta 40 egunez ez zen izaten soinua jotzerik edo kantatzerik. Beizamako soinujole baten aipamena egiten du. Soinua festa jakinetan bakarrik izaten zen.

4. Lotuan dantza egitea bekatu

- **Erref**: BEI-001/008
- **Iraupena**: 0:00:31. **Hasi**: 00:09:34. **Bukatu**: 00:10:05

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:
Apaizak gramola jarri zuenekoa; ezkututik begiratzen zituen dantzan ari zirenean, eta neskek buelta hartzerakoan gona plisatuei eutsi behar izaten zieten, ezer ikus ez zedin.

5. Herdoilaren aurkako errezoak etxez etxe

- **Erref**: BEI-001/009
- **Iraupena**: 0:04:30. **Hasi**: 00:10:05. **Bukatu**: 00:14:35

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:
San Juanak pasatzean, apaiza etxez etxe ibiltzen zen errezoak egiten, herdoilik izan ez zedin; ordainetan, oilasko parea ematen zitzaion. Pasadizo bat kontatzen du. Baserrietan jasotako oilaskoak saldu egiten zituen apaizak.

6. Beizamako apaizarena

- **Erref**: BEI-001/010
- **Iraupena**: 0:01:00. **Hasi**: 00:14:35. **Bukatu**: 00:15:35

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Beizamara joaten zen apaiz baten aipamena egin, eta pasadizo bat kontatzen du.

7. Aberats eta pobreentzako hiletak

- **Erref**: BEI-001/011
- **Iraupena**: 0:02:41. **Hasi**: 00:15:35. **Bukatu**: 00:18:16

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Norbait hiltzen zenean bi hileta ezberdin egiten ziren, lehenengoa aberatsentzat eta bigarren mailakoa pobreentzat. Gurasoren bat hilez gero, seme-alaba bakoitzeko apaiz bat eraman behar izaten zen hiletara. Hileten inguruko kontuak. Bi urtean jantzi beltza eraman behar izaten zen luto modura eta ez zen dantza egiterik ere izaten.

8. Eliza barruko hilobiak

- **Erref**: BEI-001/012
- **Iraupena**: 0:01:06. **Hasi**: 00:18:16. **Bukatu**: 00:19:22

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:
Eliza barruan hildakoentzat hilobiak egoten ziren eta bakoitzean trapu beltz bat jarri ohi zen urtebetez. Argizaria erretzen jartzen zen hilobi bakoitzaren ondoan.

9. Bezperetara joatea derrigorra

- **Erref**: BEI-001/013
- **Iraupena**: 0:01:44. **Hasi**: 00:19:22. **Bukatu**: 00:21:06

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:
Eskolan neskak eta mutilak banatuta ibili ohi ziren. Urriko lehenengo igandean festa egiten zen eta bezperetara joan behar izaten zuten; prozesioa egiten zen.

10. "Aimariatakoa" eta beste kanpaiak

- **Erref**: BEI-001/015
- **Iraupena**: 0:03:45. **Hasi**: 00:21:33. **Bukatu**: 00:25:18

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kanpaiak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Erromerietara Bidanira, Goiatzera eta inguruetara joaten ziren oinez. Iluntzean "aimariatako" kanpaia jotzen zenean etxera joaten ziren. Elizako kanpaien inguruan hitz egiten du.

11. Seroraren elizako zereginak

- **Erref**: BEI-001/017
- **Iraupena**: 0:03:35. **Hasi**: 00:26:40. **Bukatu**: 00:30:15

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kanpaiak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:
Ekaitza zetorrenean beste kanpai klase bat jotzen zen eta konjuruak egiten ziren. Serorari artoa eta garia ematen zitzaizkion kanpaia jotzeagatik. Seroraren lana eliza txukun mantentzea izaten zen. Apaizaren inguruko kontuak kontatzen ditu.

12. Menda eta mendafina etxeak garbitzeko

- **Erref**: BEI-001/018
- **Iraupena**: 0:01:57. **Hasi**: 00:30:15. **Bukatu**: 00:32:12

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Natura » Meteorologia

Laburpena:
Serorari etxe bakoitzean etxeko jeneroa ematen zioten kanpaia jotzeagatik. Eliza mendarekin garbitzen zuen serorak eta Doloresek etxea ere bai. Makila batean menda hostoak jarri eta harekin igurtziz usaina zabaltzen zuen. Menda eta mendafina zer diren azaltzen du.

13. Hiletetan ere etxekoei bazkaria

- **Erref**: BEI-001/020
- **Iraupena**: 0:03:07. **Hasi**: 00:32:36. **Bukatu**: 00:35:43

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eraikuntza erlijiosoak

Laburpena:
Seroraren inguruko kontuak. Orduan ez zen lorerik izaten elizan, kandelak jartzen ziren. Kandelak nola pizten zituzten azaltzen du. Norbait hiltzen zenean, 8 egunera "honra" egiten zen. Baserriko jendea diruz urri ibili arren, hiletan familia osoari bazkaria ematen zitzaion.

14. 1932an jaioa Beizamako Soatxikin

- **Erref**: BEI-001/022
- **Iraupena**: 0:03:07. **Hasi**: 00:36:05. **Bukatu**: 00:39:12

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Bere burua aurkezten du. 1932an jaio zen Beizamako Soatxiki baserrian. Abizenen inguruko aipamena egiten du. Gurasoak beizamarrak zituen eta baita senarra ere.

15. Azokara Tolosara eta Azpeitira

- **Erref**: BEI-001/023
- **Iraupena**: 0:02:20. **Hasi**: 00:39:12. **Bukatu**: 00:41:32

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Herri-lurrak eta lur pribatuak

Laburpena:
Beizamako baserrien inguruan hitz egiten du. Zapatuetan Tolosara eta asteartetan Azpeitira joaten ziren baserritarrak azokara. Beizamatik 62 emakume joaten omen ziren azokara. Matxinbentako eta Nuarbeko baserri batzuk Beizamako lurretan daude. Beizama herri aberatsa izan da beti baso eta lurretan.

16. Nuarbeko otarregileak

- **Erref**: BEI-001/024
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:41:32. **Bukatu**: 00:43:42

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Nuarben otarregileak ziren gehienak. Gaztainarekin egiten zen otarrea. Nafarroatik inguratutako basomutilak txondorra egiten aritzen ziren. Doloresek etxetik ikusten zituen mandazainak.

17. Bost errota Beizama inguruan

- **Erref**: BEI-001/025
- **Iraupena**: 0:03:08. **Hasi**: 00:43:42. **Bukatu**: 00:46:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak

Laburpena:
Beizama eta inguruetan bost errota zeuden. Errotara ura eramateko kanala izaten zen. Jendea errotatik mantentzen zen; errotan laka utzi behar izaten zen, errotara eramandakoaren hainbesteko bat.

18. Astero egiten zuten ogia; gariaren inguruko lanak

- **Erref**: BEI-001/027
- **Iraupena**: 0:04:27. **Hasi**: 00:47:35. **Bukatu**: 00:52:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:
Ogia astean behin egiten zuten. Urritik azarora bitartean egunero taloak egiten zituzten. Garia kutxan gordetzen zuten. Garia eskuz nola jotzen zuten azaltzen du. Garia garbitzeko makina zuten eta aita beste baserri batzuetara ere joaten zen.

Transkripzioa
- Eta, errotako kontuak, nola izaten zian orduan? Gariya-ta hartu? Edo artua, gariya, biak?
- Ba bik, bik, bik.
- Eta, astero, hilero, o nola izaten zan?
- Ez, ez. Oain, ogiya astero iten zan, jenealen zapatutan iten zan ogiya. Baiño ez, errealdi bat eo bi o hiru, igual, kargatu ta. Artua´re bai, ordun artua´re erretzen zan. Talok´e, berriz, hasi, urrin o azaron hasi eta martxon azkenearte, goiz ta iluntze, eunero talok. Jaia ez, jaien libratzen giñen. Baiño…
- Bestela talok.
- Talok. Ta, gaiñea, guren ama zana zan talok erretzen, bueno…!
- Eta jaian ogiya?
- Jaien ogiya, zoragarriya zan. Dana pandero.
- Zuk, gariye o artue behin jasoko zenuen?
- A, bai, urten behin.
- Ta geo, hori ze gordetzen zan, gari bezela o irin bezela?
- Gari bezela. Han zeren guren bi arka haundi. Haik bete in ber dia bi arka haik, e! Auskalo… Anegia badakizu…
- Ta hainbestetik behin errota jun, iriñe in, “ra” ta, iriñe gastautakun berriz´e?
- Bai, berriz´e, kargau ta berriz´e jun. Ta artua´re berdin. Ta artua oillontzako, ordun etxeko artua dana oillontzako. Ba al dakik zenbat soro, ta zenbat, zenbat lan iten zan? Ordungo gari ebaitzek eta. Ni eskuz´e gariya jotzen ezaututa nao etxen, e! Eskun, aitta ta morroia. Harri haundi bat ipintzen da /ipintzea/. Ez dakit, ba al dakizu nola ipintzen dan eskuz jotzeko?
- Kontatu, nola?
- Eee… gastau zien guren, e! Harri haundi batzuk.
- Losak o?
- Bai, losak, hori da, lixo-lixok, ahal zana lixok. Eta hola, egur baten altu jarri, ta han jarri harri hori, hola, kaidakin, eta han, azaua esaten zaio, lotuta jarritakoa, ta harekin. Baiño berue ber izeten zan. Eta gu kamiñon kontra, ta kamiñua´re berua da. Kotxeik ez zan ordun pasatzen. Ze? urten

ez zan kotxe bat pasauko ta. Ta kamiñon dana zabaldu, metak iten zien gariya ebaitakon, metak ekarri etxea, ta kamiñon zabaldu dana. Eta attai ta morroiari, banaka-banaka, jo ahala, kamiñotik hartu eta eamaten. Ni ezaututa nao eskuz jotzen´e.
- Zuk aitai eman…
- Eta morroiai´e bai.
- Ta aitak jo.
- Ta aitak´e bai, bai. Ta geo hua pasatu...
- Eta jo, harriyan kontra jo.
- Harriyan kontra jo.
- Eta…
- Eta gero, makinia eoten zan.
- Aliak…
- Bai, aliak ganbaran. Jeneralen, paitia (pareta) aurren dala, gutxiyo zabaltzeko, bestela, badakizu, zipriztiñakin-ta. Ta gero, makinie, gariya garbitzeko. Pena eman zian. Guren aitta bi-hiru etxetan ibiltzen zan, makina horrekin garbitzen, Galberdin. Joxe Mari ezautze al dek, Galberdikua?
- Ez.
- Ez... Pakon anaia? Bai. Operauta omen zeok Pako. Etorriya al da?
- Ez dakit, ingresaute zala badakit, baiña...
- Bai... Ta han utzi, zahartu in zala ta, makinia. A ze penia eman zian. Geo makina hortan pasatu...
- Garbitu, zertako? Hautsa kentzeko, o?
- Eske... bai, zea, “aokia” esate zaio, garin... Tapauta eoten da gariya, ez da bistan eoten alia. Hua tapauta eoten da. Ta hua jotzen ai dala, ba, aokia, azal hoik geatzen dia... Bai, ta geo hoik makinan pasatu. Ta makinari erain in behar diozu eskukin, ta, ordun, aoka horik haizek bota iten dittu, ta saren goitik behera gariya, behera, behera [etortzen da].
- Gariya pisuakin behera.
- Bai, behera etortzen da.Ta zuk hua... txispahie esaten diou /esateiyou/. Badakizue zer dan txispahia? Hemen beheralden-ta galbahia esaten diue / esateyue/, baiña guk beti txipahia. Babia ta pasatzeko ta...
- Zer [...] hori?
- Bai, bai. Guren egurrezkua, hantxe zeok, ear askue, gaiñea. Auskalo zenbat urte dauzken.
- Txispahie?
- Txispahie, guk beti txispahie esaten deu. Ta gero…
- Ta han pasatzen zan garia?
- Ez, makinan etorri iten zan goitik behera, ta txispahia... Eske gariya etortzeko zeak´e, sartzeko tarte txikiya izaten zun goitik behera, ta txispahi horrek, ba, holako altura bat eo hola eukitzen zun, hola. Ta gero txispahi hori iten zendun trapu batekin tapatu, bestela zulotik garik alde ingo lizuke. Iten zan hoi trapu batekin zeatu, tapatu iten zan txispahi hori. Ta hoi jartzen zan han azpin, ta hua, aitta zeatzen, astintzen, lasto horik anaia [... eraiten], ta gu txispahi hoi hartu, betetze zanen, jo-ta korrika arkaa bota, bestia han jarri, txandaka... Ni etortzeako beteko zan igual bestia. Zenbat lan! Jesus, Maria ta Jose!

19. Ganbara eta sabaia

- **Erref**: BEI-001/028
- **Iraupena**: 0:02:28. **Hasi**: 00:52:02. **Bukatu**: 00:54:30

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:
Gari kutxak ganbaran gordetzen zituzten. Ganbara eta sabaia zer diren azaltzen du. Etxeko ate ezberdinen izenak aipatzen ditu.

20. Gariaren inguruko lanak

- **Erref**: BEI-001/029
- **Iraupena**: 0:04:00. **Hasi**: 00:54:30. **Bukatu**: 00:58:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Natura » Meteorologia

Laburpena:
Garia maiatz hasieran ereiten zuten. Garia kentzean, San Lorentzoetan, arbia egiten zuten. Lurra lantzeko erabiltzen zituzten tresnak aipatzen ditu. San Antonioetan arto betetzea nola egiten zuten azaltzen du.

21. Arto eta babarrun biltzea

- **Erref**: BEI-001/030
- **Iraupena**: 0:03:00. **Hasi**: 00:58:30. **Bukatu**: 01:01:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:
Artoa eta baba batera botatzen zituzten eta garai beretsuan ateratzen ziren. Arto punta biltzea eta babarrun biltzea nola izaten ziren azaltzen du. Azarorako lanak bukatzen zituzten. Arto eta baba biltzea azaltzen ditu.

22. Arto zorroa jan egiten zen

- **Erref**: BEI-001/031
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 01:01:30. **Bukatu**: 01:02:23

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

Laburpena:
Arto zorroa jateko aprobetxatzen zen. Belarretara kanpora joaten ziren, etxe inguruan belar gutxi baitzen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-24

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com